

УДК 159.98-057.875:616.89-008.446:004.77

Канд. мед. наук А. М. СТОЛЯРЕНКО

ГІПЕРДІАГНОСТИЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ ПСИХОДІАГНОСТИЧНИХ ТЕСТІВ НА ІНТЕРНЕТ- ЗАЛЕЖНІСТЬ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ ВНЗ

Запорізький державний медичний університет МОЗ України

Проведено порівняльний аналіз результатів обстеження різними психодіагностичними тестами на інтернет-залежність студентів медичних ВНЗ. Відзначено гіпердіагностичну спрямованість існуючих психодіагностичних тестів у виявленні залежності від мережі Інтернет, наведено її причини.

Ключові слова: істернет-залежність, адикція, студенти, психодіагностика, психометрія.

Останнім часом відзначається зростаюча захворюваність на інтернет-залежність, що зумовлює інтерес фахівців до цієї проблеми. Серед молоді з різних країн світу інтернет-залежність фіксується на рівні від 1 до 17%, найвищі показники у розвинених країнах та таких, що мають високі темпи розвитку. Так, симптоми залежності від Всесвітньої мережі виявляються у 13% підлітків у США, в 17% — у Китаї. В Україні цей показник становить 2–6%, але існують передумови до його збільшення [1–3].

Розширення доступу користувачів до Всесвітньої мережі у нашій країні, що відбувається в останнє десятиріччя вибухоподібно, загострює проблему діагностування інтернет-залежності. Зазначається, що серед давніх користувачів таку адикцію мають близько 5,9%, тоді як серед початківців, які користуються мережею протягом шести місяців, — вже близько 25% [4, 5]. На ці показники впливають різні соціальні фактори, в тому числі вік користувачів та зумовлений ним інтерес до різних видів діяльності в Інтернеті.

Слід зазначити, що в більшості існуючих досліджень під інтернет-залежністю розуміється саме ігрова, тоді як сьогодні можна виділити безліч її різновидів. Головною проблемою у визначенні інтернет-залежності є той факт, що не кожен вид діяльності, який реалізується за допомогою мережі і є часовитратним, можна розглядати як

патологічний, тоді як час, витрачений на використання мережі згідно з існуючими критеріями у більшості психодіагностичних тестів виступає ключовим компонентом диференційної діагностики такої адикції [6–8].

Отже, незважаючи на широке використання у соціальних вербальних практиках, психологічній та медичній літературі терміна «інтернет-залежність», аналіз наукових досліджень демонструє відсутність стандартизованих уявлень щодо змістовного наповнення та медичних критеріїв диференційної діагностики цього патологічного стану, що обумовлює значні похибки при застосуванні існуючого психодіагностичного інструментарію.

Мета нашого дослідження — оцінити діагностичну спроможність психодіагностичних тестів на виявлення інтернет-залежності серед студентської молоді медичних вишів.

На базі кафедри психіатрії, психотерапії, загальної та медичної психології, наркології та сексології Запорізького державного медичного університету було обстежено 111 умовно здорових студентів вищих медичних навчальних закладів без клінічних ознак інтернет-залежності. Студентам було запропоновано для заповнення ряд існуючих психодіагностичних тестів, орієнтованих на виявлення інтернет-залежності. Для їх обстеження використовувалися психопатологічний, психодіагностичний, статистичний методи дослідження.

Результати обстеження умовно здорових студентів за допомогою тестів на виявлення інтернет-залежності

Результат обстеження	СДКЗ		IAT		CIAS		ТІЗ	
	абс. ч.	%	абс. ч.	%	абс. ч.	%	абс. ч.	%
Звичайний користувач Інтернету	3	2,70	10	9,01	0	0	99	89,19
Захопленість Інтернетом	85	76,58	65	58,56	71	63,96	*	*
Пристрасть до Інтернету	*	*	*	*	*	*	12	10,81
Формування інтернет-залежності	20	18,02	*	*	36	32,43	*	*
Сформована інтернет-залежність	3	2,70	36	32,43	4	3,60	0	0

* Відсутність рубрики та її аналогів у тесті.

Психодіагностичне дослідження проводилося за допомогою таких методик: спосіб скринінгової діагностики комп'ютерної залежності (СДКЗ, Л. Н. Юрьєва, Т. Ю. Больбот, 2005); тест К. С. Янг на інтернет-залежність (Internet Addiction Test (IAT) К. S. Young, 1994); шкала інтернет-залежності Чена (Chen Internet addiction Scale (CIAS), S.-H. Chen, 2003); тест на інтернет-залежність (ТІЗ, С. А. Кулаков, 2004).

Психодіагностичне тестування студентів на виявлення інтернет-залежності продемонструвало наявність помилково-позитивних результатів за всіма тестами, окрім ТІЗ (таблиця).

Отже, найбільшу діагностичну компетентність при встановленні актуального стану студентів медичного ВНЗ продемонстрував ТІЗ С. А. Кулакова, в якому 89,19% результатів відповідало патопсихологічному дослідженню та клінічним спостереженням, помилково-позитивних результатів не було. Тести СДКЗ та CIAS мали невеликий показник помилково-позитивних результатів (2,70 та 3,60% відповідно), втім вони продемонстрували значний відсоток за рубрикою «Вказівки на наявність формування інтернет-залежності» (18,02 та 32,43% відповідно). Найбільший відсоток помилково-позитивних результатів спостерігався при тестуванні IAT — інтернет-залежність виявлялася більше ніж у третини обстежених.

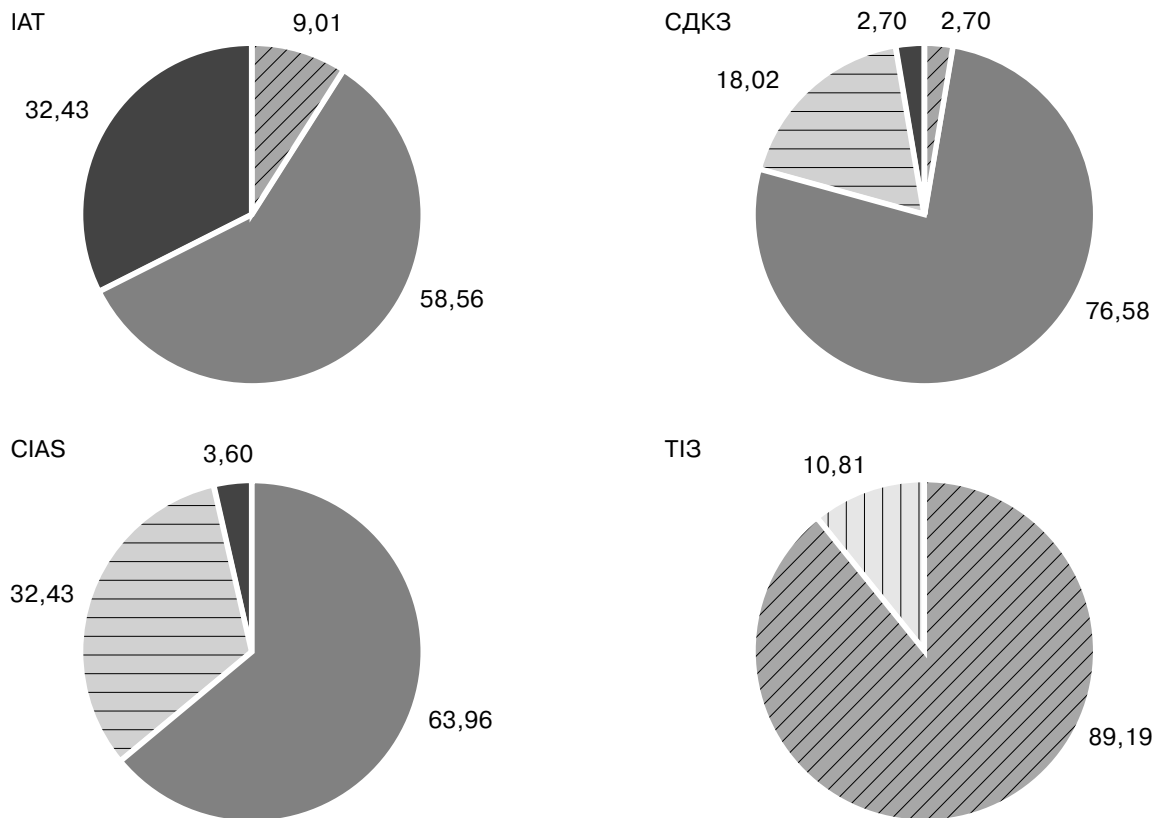
Результати психодіагностичного тестування студентів подано на діаграмах (рисунок).

Нами встановлено, що діагностичні похибки, які є у більшості психодіагностичних тестів для виявлення інтернет-залежності, зумовлені модифікацією життєвого устрою студентської молоді із переходом Інтернету зі сфери розваг у невід'ємну складову життя сучасної людини. Мережа Інтернет використовується студентською спільнотою як засіб отримання інформації, навчання, спрощеної комунікації тощо.

Тестові запитання, спрямовані на діагностування виникнення в особи психологічного

дискомфорту за відсутності доступу до мережі Інтернет (як доказ синдрому психологічної залежності), зазвичай не уточнюють причин такої емоційної реакції, оскільки вона у більшості студентів має неадиктивний генез. При психодіагностичному обстеженні слід урахувати, що індукування психологічного дискомфорту внаслідок відсутності доступу до мережі виникає у ряді ситуацій (чи в разі очікування можливості їх виникнення), які не можуть у сучасному суспільстві розглядатися як прояв психологічної залежності. Спектр таких ситуацій широкий. Розглянемо основні з них.

Під час навчального процесу, опитування, заліку тощо втрата доступу до мережі Інтернет, яка містить відповіді на будь-які навчальні завдання, у сучасних студентів викликає такий самий дискомфорт, як і відсутність підручника або зошита у молоді в минулому сторіччі. Потреба ознайомитись із навчальними матеріалами та інформаційними повідомленнями у рамках навчального процесу, що викладаються на інтернет-сторінках ВНЗ, науково орієнтованих порталах або надходять на e-mail, за відсутності доступу до мережі у відповідального студента закономірно провокує відчуття неспокою, тривоги. Необхідність або очікування необхідності пошуку потрібної адреси за відсутності доступу до інтерактивних карт (особливо у студентів, які навчаються у незнайомому місті) спричиняє такий самий психологічний дискомфорт, як і відсутність топографічної карти у людей у минулому. Відсутність змоги отримати інформацію з інтернет-ЗМІ, які сьогодні майже витіснили для молоді інші ЗМІ-ресурси, здатна призвести до інформаційного голоду, характерного для осіб похилого і старечого віку за відсутності доступу до газет, журналів, радіо та телебачення. Відсутність можливості онлайн-спілкування може сформувати психологічний дискомфорт та тривогу, аналогічно тому, як би це сталося у ХХ ст. з людьми при спонтанному припиненні функціонування стаціонарних засобів комунікації.

Розподіл результатів психодіагностики умовно здорових студентів за допомогою тестів на виявлення інтернет-залежності (%): — звичайний користувач Інтернету; — пристрасть до Інтернету; — сформована інтернет-залежність; — захопленість Інтернетом; — формування інтернет-залежності

Сучасна молодь звикла до більш масштабного контролю навколишнього середовища й інформаційного простору у режимі реального часу, ніж попереднє покоління. Це стосується геолокації, доступу до необмеженої міжособистісної комунікації, мікро- та макросоціальних змін, потреби «тримати руку на пульсі подій» тощо як варіанта збільшеного запиту людини постіндустріального суспільства, прискорення ритму життя, що жодним чином не пов'язано із адикцією.

Час, що витрачається на користування мережею Інтернет, різко збільшується у період студентства внаслідок навчальних потреб. Це стосується не лише інтернет-ресурсів як навчального матеріалу (електронні підручники, наукові статті тощо), але й орієнтації вишів на дистанційну освіту, «електронні журнали» задля контролю успішності навчання. Натомість втрата інструмента такого контролю, як мережа Інтернет, закономірно веде до фрустрації або депривації, які не можна розглядати у контексті патологічної адикції.

Таким чином, можна дійти висновку, що більшість існуючих психодіагностичних тестів на виявлення інтернет-залежності демонструють помилково-позитивні результати на рівні від 2,70 до 32,43% при діагностуванні умовно здорових сту-

дентів вищих медичних навчальних закладів, які за клінічними спостереженнями не мають інтернет-залежності. Це свідчить про їх гіпердіагностичну спрямованість, а також неспроможність встановлення залежності від Інтернету у студентів медичних вишів, що може бути пов'язано зі специфікою навчання, культурально й галузевобумовленими якостями цієї соціальної групи. Отже, існує потреба у розробці нового психометричного інструментарію для діагностування адикцій, пов'язаних із мережею Інтернет в означеній категорії громадян.

Список літератури

1. Scherer K. College Life On-Line: Healthy and Unhealthy Internet Use / K. Scherer // J. of College Student Development.— 1997.— № 38 (6).— P. 655–665.
2. Lee H. 17% of Youth Addicted To Internet. Pacific Epoch.— 2017.— URL: https://web.archive.org/web/20070115015131/http://www.pacificepoch.com/newsstories/86510_0_5_0_M/
3. Бартків О. Вивчення схильності студентів до інтернет-адикції / О. Бартків, В. Махновець // Молодь і ринок.— 2015.— № 2.— С. 141–145.
4. Beard K. W. Modification in the Proposed

- Diagnostic Criteria for Internet Addiction / K. W. Beard, E. M. Wolf // *CyberPsychology & Behavior*.— 2001.— № 4 (3).— P. 377–383.
5. *Turel O.* Is mobile email addiction overlooked? / O. Turel, A. Serenko // *Communications of the ACM*.— 2010.— № 53 (5).— P. 41–43.
6. Internet Addiction: Metasynthesis of 1996–2006 Quantitative Research / S. Byun, C. M. Ruffini, E. Juline [et al.] // *CyberPsychology & Behavior*.— 2009.— № 12 (2).— P. 203.
7. *Park S. M.* Neural connectivity in Internet gaming disorder and alcohol use disorder: A resting-state EEG coherence study / S. M. Park, J. Y. Lee, Y. J. Kim [et al.] // *Sci. Rep.*— 2017.— № 7 (1).— P. 1333.
8. *Yao Y. W.* Internet Gaming Disorder Within the DSM-5 Framework and With an Eye Toward ICD-11 / Y. W. Yao, M. N. Potenza, J. T. Zhang // *Am. J. Psychiatry*.— 2017.— № 174 (5).— P. 486–487.

ГИПЕРДИАГНОСТИЧЕСКАЯ НАПРАВЛЕННОСТЬ ПСИХОДИАГНОСТИЧЕСКИХ ТЕСТОВ НА ИНТЕРНЕТ-ЗАВИСИМОСТЬ СТУДЕНТОВ МЕДИЦИНСКИХ ВУЗОВ

А. Н. СТОЛЯРЕНКО

Проведен сравнительный анализ результатов обследования различными психодиагностическими тестами на интернет-зависимость студентов медицинских ВУЗов. Отмечена гипердиагностическая направленность существующих психодиагностических тестов в выявлении интернет-зависимости от сети Интернет, приводятся ее причины.

Ключевые слова: интернет-зависимость, аддикция, студенты, психодиагностика, психометрия.

HYPERDIAGNOSTIC TRENDS OF PSYCHODYAGNOSTIC TESTS FOR INTERNET ADDICTION OF MEDICAL STUDENTS

A. M. STOLIARENKO

The article presents a comparative analysis of the results of examination of medical students using various psychodiagnostic tests for the Internet addiction. Hyperdiagnostic trends of the existing psychodiagnostic tests for the Internet addiction were identified; its causes are reported.

Key words: Internet addiction, addiction, students, psychodiagnosis, psychometry.

Надійшла 14.12.2017